

980313-2

S tím, co jsem právě řekl, zdaleka nebudou všichni souhlasit. Proto je zapotřebí to alespoň předběžně ospravedlnit. Toho nelze dosáhnout tím, že bych vyložil, jak jsem k takto položenému problému vlastně přišel. Tím bych mohl snad sám sebe nějak omluvit, vysvětlit, jak a kde jsem přišel k předpokladu či předsudku v řadě ohledů tak od běžných předsudků odlišnému, mohl bych nanejvýš apelovat na shovívavé porozumění, mohl bych se pro sebe dovolávat jakési více nebo méně bezbřehé tolerance, mohl bych žádat něco trpělivosti pro své úvahy apod., ale nikdy bych si nemohl dělat nároky na to, že někoho přesvědčím (pokud by už předem přesvědčen nebyl, resp. pokud by už nějak nebyl připraven na jakousi resonanci, na souznění s mou myšlenkou). Biografie však nemůže posloužit jako argument, jako zdůvodnění nebo dokonce důkaz správnosti, pravdivosti předvedené myšlenky, i když může leccos objasnit. Závažnější je už poukaz na to, že ta či ona myšlenka má své nepřehlédnutelné historické pozadí, že navazuje na určité zajímavé, někdy dokonce velmi staré tradice. Takový historický pohled může splnit hned dvojí důležitou úlohu. Především dokáže odhalit zapomenuté zdroje a kořeny nějakého pojetí, které se jeví jako samozřejmé, a proto už nebývá podrobováno kritické kontrole, a to ani tenkrát, když toto pojetí přetrvává jako nekritický předsudek, ani tehdy, když už je obecně za takový předsudek považováno a vlastně opět nekriticky odmítáno. Zejména však všem, kdo se s historickými kořeny nějakého jednou již kriticky rozpoznaného předsudku důkladně seznámili, může ušetřit trapné a hloupé opakování starých omylů a poklesků. Dějiny filosofie jsou především cenné pro každého myslitele tím, že mu dovolují vyhnout se většině úskalí, na nichž troskotali myslitelé minulosti (a slavně jako první ztroskotat na úskalích, kolem nichž se ještě nikdo neodvážil proniknout dál). Takové historicko-kritické rozpoznání musí objasnit především dvojí problém: jak k nějakému omylu původně došlo, a pak proč se takový omyl rozšířil a proč dlouho přetrvával, aniž byl náležitě rozpoznán (nebo dokonce ačkoliv už byl někým rozpoznán, ale aniž toto rozpoznání mělo náležitý vliv na současníky nebo i další generace).

(Praha, 980313-2.)